

BESTSELLERAUTEUR VAN *ZOLANG DE CITROENBOMEN BLOEIEN*

ZOULFA KATOUH

بِلاد الشَّام

Mama, als ik mijn ogen dichtdoe, zie ik haar door jouw ogen. Jouw herinneringen komen in mijn dromen voor. Ik voel de zachte grond onder je blote voeten verbrokkelen. Als het briesje me streelt, huiver ik, en als ik mijn hand in de zee steek, klimt het blauw langs mijn armen en ribben omhoog. Mama, het blauw is warm en vult mijn borst alsof de zee binnen in mij zit. De zee praat tegen me en vertelt me de verhalen die diep onder water verborgen liggen. Over de mensen die verdronken en dood zijn. Over wat gestolen en afgenomen is. Over laatste ademtochten en tranen die met de zee één zijn geworden. Mama, ik hoor de stemmen van onze voorouders. Mama, ik denk niet dat dit jouw herinneringen zijn.

Mama, weet ze dat ik aan haar denk?

Ik ben ver weg, te ver weg, en ik voel de draad breken. Ik ben bijna van haar losgeraakt en probeer haar uit alle macht tot leven te schilderen. Mama, mijn bed is van ijzer en staal, en mijn botten hunkeren naar de warmte van het mos en de herfstbladeren. Mijn gezicht verlangt naar de zon op mijn wangen. Mama, weten de voorouders dat we voor hen bidden? Mama, weten ze dat we in hun voetsporen willen treden? Mama, hun bloed heeft ervoor gezorgd dat er in dit land perziken en granaatappels groeien. Ik weet niet of hun bloed wel aan mij is doorgegeven. Ik ben bang dat dat door de grote afstand verdund is geraakt. Mama, denk je dat zij weten wat er met ons is gebeurd? Denk je dat ze onder de lagen grond die hun lief is huilen, dat ze ons boven de grond horen schreeuwen? Denk je dat ze ons zullen omhelzen als we elkaar eindelijk in de hemel weer ontmoeten?

Mama, ik ben moe van al dat vechten, maar ik heb geen keus. In mijn

hart, lichaam en ziel droom ik van vrede. Ik droom van eindeloze zomerdagen waarop de last van mijn bestaan in deze wereld niet mijn schuld is. Ik droom van een land dat mijn echo's kent. Ik droom dat ik een vis word en heel diep de zee in zwem, waar nog nooit een levend wezen is geweest. Mijn armen worden vleugels en ik vlieg omhoog, omhoog, heel ver omhoog tot ik alleen mijn land nog zie.

Ik ben een grasspriet, het beetje moed, de warmte in de ogen van een moeder, de glimp maanlicht die de weg wijst, de zangerige stemmen die Arabisch spreken, de sierlijke krullen, de inkt in de mooie letters waarmee dichtregels op marmeren wanden zijn geschreven, het oranje van de zonsopgang, het blauw van de schemering.

Mama, als ik terugga, zie ik je daar dan?

Grijs

Uit mijn ooghoek zie ik een auto weg wegscheuren. Ik huiver alsof ik vanachter de kassa het wegdek voel trillen.

Als ik met mijn ogen knipper, ontvouwt zich vóór mij een kleurloze wereld. Ik zie hem nu al meer dan een jaar alleen maar in het grijs; alle kleur is uit mijn universum verdwenen.

Het benzinestation waar *baba* werkt, bevindt zich langs de I-80, die New Jersey met de stranden van San Francisco verbindt. Eén rechte lijn die naar de Opus School of Art loopt – de academie van mijn dromen.

Die is opgericht door een winnaar van de Nobelprijs voor literatuur; met het prijzengeld heeft ze de academie geopend en gefinancierd. Degenen die eraan zijn afgestudeerd, hebben daarna naam gemaakt in fotografie, schilderkunst en musea. Als het hier stil en saai is, pak ik weleens mijn telefoon, open Google Maps en volg die lijn met mijn vinger en probeer me voor te stellen hoe je daar komt. Maar ik krijg er niet echt een goed beeld van. Alles is dof en vaag geworden, als een potloodveeg.

Het enige waar niets aan is veranderd, is het vurige verlangen om naar San Francisco te gaan. Zelfs al zou ik, als ik daar ben, het blauw van de oceaan niet kunnen zien, dan maakt me dat niets uit.

Elke voorbijzoevende auto is een belofte. Een wens die je doet bij een verjaardagstaart met een flakkerend kaarsje. Ik concentreer me op de wensen. Eerst de grote, dan de kleine.

Ik wens dat ik op Opus word aangenomen.

Ik wens dat Amal en haar man werk vinden in San Francisco en met me mee verhuizen.

Ik wens dat baba me kon zien. Me echt kon zien, bedoel ik.

Ik wens dat ik heel snel klaar ben met mijn eindexamenjaar.

Ik wens dat ik weer kleur kan zien.

Ooit was mijn leven een en al kleur, in allerlei tinten zonnig geel, gloeiend rood, bosgroen, sterrenhemelpaars. Dat kun je zien in mijn schetsboeken, waar ik tekende wat mijn ogen wel konden zien en die van andere mensen niet. De kleuren dansten. Ze wervelden om me heen – tinten die op mijn huid weerspiegelden. Ze kabbelden als golven en spetterden als watervallen.

Mijn hele leven bestond uit kleuren. En nu zijn ze weg en is er alleen nog maar een eeuwigdurend grijs.

Het zoevende geluid van de schuifdeur verstoort mijn gedachten, en ik ga rechtop zitten. Sam, een van de vrachtwagenchauffeurs die hier vaste klant zijn, komt het benzinestation binnen en loopt linea recta naar het koelvak om zoals altijd een *four-pack* Red Bull te pakken, en komt dan naar de kassa.

'Goeienavond.'

Ik sla de Red Bulls aan. 'Moet u zo laat nog werken?'

Hij knikt en fronst zijn dikke wenkbrauwen. Ik zie hem in verschillende tinten grijs, maar zijn baard en snor zijn iets lichter dan zijn haar. Ik weet niet meer of hij nu bruin of kastanjebruin haar heeft. Of hij blauwe of bruine ogen heeft.

Ik knijp in mijn bovenbeen om mijn aandacht erbij te houden.

'Ik heb een vracht voor Pennsylvania,' zegt hij korzelig, en dan kijkt hij me met iets toegeknepen ogen aan. 'Moet jij morgen niet naar school?'

'Nee, pas over twee weken.' De kassa rinkelt. 'Dat is dan tien dollar en achtennegentig cent.'

Hij knikt afwezig, pakt zijn portefeuille en overhandigt me een paar verfrommelde biljetten. Ik kijk hem na terwijl hij naar buiten loopt, in zijn vrachtwagen klimt, van het benzinestation wegrijdt en zich tussen de andere voorbijzoevende voertuigen voegt.

Ooit rijd ik daar, denk ik.

Ik wrijf in mijn ogen. Ik ben hier al de hele dag om baba op het

benzinestation te helpen. Al is de echte reden dat ik naar de I-80 wil kijken. Dan wordt het rustig in mijn hoofd, dat dempt de luidruchtige stilte binnen in mij. Het is de enige hoop die ik mezelf toesta.

Bovendien zou ik, als ik thuis was gebleven, de hele dag in bed hebben gelegen. Precies zoals ik de eerste weken van de zomervakantie heb gedaan, totdat mijn beste vriendin, Alexis, me uit mijn vesting van dekens haalde.

Baba komt uit het magazijn en trekt zijn jas recht.

'*Yalla*?' vraagt hij met dezelfde monotone stem waar hij het hele jaar al mee praat. Een stem die me vertelt dat het niet beter met hem gaat en dat hij dat ook niet wil. Een stem die me vertelt dat hij al maanden in de overlevingsstand functioneert. Zijn haar is lichtgrijs, en ik vraag me af hoe dat zo is gekomen.

Ik vond het vroeger altijd leuk om op het benzinestation te helpen. Met behulp van baba bouwden we aan onze fantasieën, tot die veranderden in een ingewikkelde wereld waar geen eind aan leek te komen. Hij kwam uit dezelfde stad als mijn moeder. Zijn familie was praktischer aangelegd. Maar mijn moeder had een veel magischere achtergrond. Dat is een van de redenen dat hij verliefd op haar werd. Zoals ze zijn leven groter maakte dan alleen maar monotone routine. Ze nam hem bij de hand en liet hem haar wereld zien. Zijn verbeelding was aarzelend, maar sterk, en Amal en ik hebben hier dagen tegen zeeslangen strijd geleverd en zakken chips van hoge ladders gered.

We zijn de laatste stopplaats voordat iemand aan zijn reis begint, zei hij altijd. Het is onze taak hen te helpen de plek te bereiken waar ze naartoe moeten, en in zekere zin is het net alsof wij met hen meegaan.

Op dat soort momenten spatten woorden mijn wereld vol kleur. Ze gingen leven, ze bevroren niet. Ze dansten als golven op de zee, ze fonkelden als diamanten en kwamen tot leven. De afgebladderde rode verf van het benzinestation werd lava, borrelend en meebewegend op de wind. De doffe gele kleur van de muren ging stralen als de sterren en stroomde zelfs op de vloer. Ik kon de kleuren proeven.

Toen ik mijn ouders vertelde dat de kleuren mij hun verhalen influisterden, dat ze pulseerden en ademden, was ik bang dat ze me niet zouden geloven. Dat dit een verzinsel van een overmatig actieve verbeelding was. Maar mijn moeder zei juist dat de zegeningen in mijn bloed aan het ontwaken waren.

Er doen verhalen in mijn familie de ronde. Zegeningen die zich op de grens van werkelijkheid en magie bevinden. Die door de vrouwen in mijn familie als een geschenk van de ene generatie op de andere zijn doorgegeven. Het huis van mijn overgrootmoeder in Syrië was het enige huis waar het hele jaar door zonnebloemen bloeiden. Of het nu sneeuwde of hagelde, hun bloemblaadjes strekten zich uit naar de zon, enkel en alleen omdat zíj ervoor zorgde. Haar dochter, mijn oma, kon met haar blote handen wolken vangen en het vocht eruit knijpen, zodat je het meest frisse, koude water kreeg dat je ooit zou drinken. Het dorp kende geen dorst. Haar zus kon met de bomen praten. Die vertelden haar over slagvelden waarover nooit was geschreven en over vergeten liefdesgeschiedenissen die niemand ooit had gekend. Ze wist hoe Arwad en Tartus waren ontstaan en wanneer de citroenbomen nog één laatste rijke oogst zouden leveren, voordat zij zou sterven.

Mijn moeder was degene die met alles wat in de zee leefde kon praten. Ze kon eerder zwemmen dan ze kon lopen. De kwallen waren de vriendjes uit haar jeugd en de Middellandse Zee was haar hartsvriendin. En ook al had baba haar nooit met de kwallen zien praten – ze had tegen hem gezegd dat ze schuw waren – toch geloofde hij haar op haar woord.

En ík kon de kleuren zien.

De kleuren waaruit iemand bestaat, hoe iemands karakter invloed had op de schakeringen. Ik kon aan het grijze jasje van iemand die ik niet kende voelen dat diegene verdriet had. Ik proefde vreugde in de felgroene bladeren van een boom. Een lied in de gele blaadjes van een narcis. Vergeten beloften in een verschoten roze sieradenkistje. Elke kleurschakering van elk voorwerp danste en flakkerde op als muzieknoten en die liepen in elkaar over. Ik zag het innerlijk van mensen, de kleuren

waaruit hun ziel bestond en of die mat of juist fel waren.

Amal en ik groeiden op met de verhalen over ons dorp. Over uitgestrekte velden en een horizon waar geen eind aan kwam. In ons kleine flatje met twee slaapkamers in Queens probeerden we er een beeld bij te krijgen. Perziken die zo zoet waren dat je ze uren nadat je er een had gegeten, nog kon proeven. Zon die in het najaar zo warm was dat je alleen maar een dun jasje aan hoefde. Bergen die rommelden en meededen met het adhangebed uit eeuwenoude moskeeën.

Deze verhalen hebben mij gevormd en hebben me behoed voor de pijn.

Tegenwoordig doen die verhalen me juist pijn.

Tegenwoordig zijn de kleuren uit me weggezogen en zijn ze met geweld aan mijn zicht ontrukt. Ik zie alleen maar tinten grijs. Dat gebeurde toen mijn moeder doodging, nu ruim een jaar geleden. Ik dacht dat ik nog steeds in een nachtmerrie leefde. Ik was zo van slag dat ik het aan niemand vertelde, en ik bad en hoopte dat de kleuren zouden terugkomen. Pas een volle week later durfde ik het aan baba te vertellen. Ik voelde me schuldig toen hij met me naar de opticien ging, want we moeten een heel hoge eigen bijdrage betalen. En ik voelde me nog schuldiger toen de opticien niets kon vinden en zei dat het waarschijnlijk allemaal tussen mijn oren zat. Ik geloof niet dat hij dat echt dacht.

Dus zo zie ik de wereld nu dus.

Baba stapt in de auto en ik sluit het benzinestation af. Hij is tegenwoordig meer op het benzinestation dan dat hij thuis is.

Ik zet mijn koptelefoon op, druk op play van mijn playlist en hol naar de auto. Zodra ik naast baba zit, zet hij de auto in zijn achteruit en rijdt de weg op, terug New York in.

Ik hield altijd erg van mijn stad. Ik ben hier geboren en getogen. Ik ken alleen maar deze stad. De buurt waar we wonen vormde een belofte van de Amerikaanse droom. Een mengelmoes van culturen uit allerlei delen van de wereld die hier samenkomen om in dit land van de vrijheid een leven op te bouwen. Het was een symfonie van Arabisch, Portugees, Chinees en Roemeens. En ik vond het er heerlijk. Ik vond het heerlijk

dat ik elke krakende steen in de stoep voor ons appartementencomplex kende. Ik ken de rode zwerfpoes in de steeg die de afgelopen vijf jaar steevast elk jaar een nestje heeft gekregen. Een poes die ik graag in huis wilde nemen, maar mijn moeder…

Ik zet het geluid op mijn koptelefoon harder, tot boven de aanbevolen sterkte. Ik luister niet naar de tekst. Die klinkt als een ruis in mijn oren, terwijl ik op het geluid van de drums en de gitaren in gedachten verzink.

We zitten ruim een uur vast in de avondspits. Zonder die drukte was het tien minuten rijden geweest.

De hele rit verloopt in stilte, op het gebrom na van de muziek waarnaar ik luister.

Eindelijk, éíndelijk zijn we thuis.

Ik stap uit, sla het portier hard achter me dicht en ren de stoep naar ons complex van vijf verdiepingen op. Ik kijk niet eens om of baba ook wel komt. We zijn allebei ons eigen eiland geworden.

Al sinds we naar de Verenigde Staten zijn gekomen is dit het huis van mijn ouders geweest. Het pand staat tussen andere panden geperst, alsof het bange kinderen zijn, zonder ruimte om adem te halen. Het lijkt misschien of het elk moment kan omvallen, met bibberende knieën, maar ik snapte lang geleden al dat dit huis er, ook als ik dood ben, nog heel lang zou staan. De illusie van zwakheid strekt zich niet uit tot wat er zich binnen afspeelt.

De kapsalon die door onze buurvrouw, mevrouw Gomez, en haar dochters wordt gerund, is nog open, en door de open ramen klinkt rap Portugees. Ik voel pijn in mijn hart en duw nog meer herinneringen weg, die zich voor mijn ogen dreigen af te spelen.

De lift doet het niet, wat wel vaker het geval is. Ik loop de vijf trappen op en kom aan bij onze voordeur.

Als ik naar binnen loop, bid ik dat ik haar stem zal horen. Een gebed, een hoop die elke keer dat ik thuiskom ongevraagd in mijn hart oplaait.

Ik bid dat het afgelopen jaar een nachtmerrie was, meer niet.

Maar dat was het niet. Natuurlijk was het dat niet.

Stoffig geel

Onze flat is zelf ook een Syrisch eiland, midden in Queens. Er zijn twee slaapkamers en een piepklein keukentje, dat mijn moeder er nooit van heeft weerhouden om er de heerlijkste recepten te bereiden. In de gang staat een houten kast, die de kwetsbare kristallen glazen beschermt. We hebben ze nooit gebruikt, zelfs niet als we gasten hadden. We gebruiken ze nog steeds niet. Over de kast hangen geborduurde tafelkleden, die mijn moeder bij haar huwelijk cadeau heeft gekregen. Ze vond ze prachtig; toen ze jaren geleden in de zomer in Syrië was, kocht ze er nog meer bij Souq Al-Hamidiye. Die moesten over de bank en de tv komen. En over de met houtsnijwerk versierde tafel die in de woonkamer staat. Haar kunst hangt aan de muren: portretten van Amal en mij, de kwallen in de Middellandse Zee, en de groepjes stenen huizen in Arwad. Er hangen foto's van Amal en mij, van toen we baby's waren tot aan de bruiloft van Amal. In het midden hangt ons familieportret. Mama en baba staan achter de divan van de fotograaf, en Amal en ik zitten erop. Ik was toen twaalf en Amal was negentien.

Ik haat die foto.

Als ik er te goed naar kijk, zie ik dat mijn ogen roodomrand zijn en dat ik mijn neus optrek, doordat ik probeer om niet boos te kijken. De grote roze strik in mijn haar leidt daarvan af. Ik moest van mijn moeder een zwart-met-witte stippeltjesjurk aantrekken, en witte kousen. Amal zet geforceerd een zuinige glimlach op. Ze heeft een lange zwarte kokerrok en een witte blouse aan, haar uit twee delen bestaande hidjab heeft ze in de blouse gestoken, zodat je de met edelsteentjes versierde kraag ziet.

Mijn moeder heeft haar bekende grijze *manto* aan en baba draagt een pak dat hij waarschijnlijk twintig jaar daarvoor al heeft gekocht.

Ik was die dag boos, al weet ik niet meer waarom. Ik weet echter nog wel dat ik die strik niet wilde. Hij zat te strak in mijn haar en ik wilde hem eruit hebben.

Dat familieportret moest zogenaamd het begin van ons nieuwe leven laten zien. Een leven waarin kanker niet langer onze angsten en hoop in zijn greep hield. Mijn moeder was vier maanden schoon. Haar longen waren sterk genoeg om te kunnen ademen.

Maar ik was twaalf, en dat interesseerde me allemaal niet, want die roze strik zat te strak.

Nu is deze flat bevroren in de tijd.

We hebben er niets aan veranderd.

Dat konden we niet.

Als we dat wel hadden gedaan, zou haar geest verdwijnen. Ze zweemde nog rond in dit huis, maar dat zou dan voorbij zijn. Als we alles lieten zoals het was, zou een onbekende zegening na haar dood misschien blijven bestaan en zouden we haar in dit huis kunnen zien. Misschien kwam ze dan terug.

Ik trek mijn schoenen uit, zet ze in het rek en loop dan naar mijn kamer. Zodra ik mijn eigen deur dichtdoe, gaat de voordeur open.

Mijn kamer is een explosie van turquoise, bosgroen en kastanjebruin, die ik niet kan zien. Toen Amal twee jaar geleden eindelijk het huis uit ging, werd deze kamer helemaal van mij alleen. De allereerste avond haalde ik mijn kwasten tevoorschijn, ging op mijn stoel staan en begon het plafond te schilderen. Het kostte me een week voordat ik het afhad, en ik moest het raam openzetten om te luchten, maar het was het waard. Zeegroene golven die op goudgele stranden breken. Een strand bij San Francisco. En op de muren om me heen schilderde ik de sequoia's. Hun roestbruine stammen en intens groene bladeren.

Voorlopig vormen zij mijn werkelijkheid, tot ik ze echt kan zien.

In deze kamer kan ik ademhalen.

Ik trek de pyjama aan die mijn moeder voor me in Syrië heeft gekocht, en laat me op bed vallen. De ruches aan de zijkant zijn versleten en de tekst VANDAAG EN MORGEN SCHIJNT DE ZON is vervaagd. Mijn moeder, Amal en ik moesten altijd lachen om die cryptische teksten die op Syrische kleren worden gezet, en we probeerden erachter te komen wat er eigenlijk mee werd bedoeld.

Ik blijf een poosje op bed liggen en naar het plafond kijken, tot mijn telefoon pingelt ten teken dat ik een berichtje heb. Ik bekijk het snel.

Lexi: hoe was het op de pomp?
Lexi: heb je zin om dit weekend langs te komen?
Lexi: je kan niet alleen maar in je kamer blijven en werken
Lexi: dat heb je de hele zomer al gedaan. Dat is niet gezond
Lexi: ik snap best dat je verdrietig bent
Lexi: maar dan kom ik naar je toe, zodat je niet alleen bent

Ik bijt op mijn lip.

Lexi: nog nieuws over je ogen?

Dat vraagt Alexis echt elke dag. Toen ik van de schrik bekomen was en het de onverbiddelijke werkelijkheid was geworden, was zij de eerste aan wie ik dit vertelde. Ik vertelde het nog eerder aan haar dan aan Amal. Alexis woont niet meer in dit complex, maar toen we jong waren, kwam ze vaak langs. Haar moeder werkte nog, en mijn moeder bood aan dat Alexis 's middags wel bij ons mocht komen, zodat ze niet alleen thuis hoefde te zijn. Alexis kreeg ook alle verhalen van mijn moeder te horen en geloofde zonder meer dat ze waar waren.

Voor ik kan bedenken hoe ik op de appjes van Alexis zal reageren, wordt er op mijn deur geklopt, en ik schrik op.

'Binnen?' zeg ik na drie seconden.

Baba doet de deur open, en ik ga rechtop zitten. Hij neemt niet meer

zoveel ruimte in als vroeger. Hij lijkt het afgelopen jaar wel gekrompen te zijn.

'Ik heb eten gemaakt,' zegt hij in het Arabisch, en zijn stem slaat dood. Zijn stem nestelde zich altijd in de kieren van dit huis, maar kan die niet meer vinden, en blijft dus maar wat hangen. Ik vraag me af of datgene wat er hier nog van mijn moeder over is, elke keer dat ze ons hoort praten moet huiveren, en misschien komt het wel daardoor dat onze stemmen zich hier, in wat ooit ons thuis was, niet op hun gemak voelen.

'Eten?' zeg ik hem verbijsterd na.

Baba heeft al in geen eeuwigheid eten klaargemaakt. En ik ook niet.

'Ja.' Baba ziet er opeens doodmoe uit. Alsof die paar woorden hem helemaal hebben leeggezogen.

Hij loopt naar de keuken, en ik ga nieuwsgierig achter hem aan.

Ik knipper een paar keer met mijn ogen en kijk dan eens goed naar wat er op de eettafel staat. Het ziet eruit als een pan met borrelende *shakriyeh*, een gerecht op yoghurtbasis met stukjes vlees erin, dat je met bulgur eet. Hij heeft zelfs twee borden neergezet.

We gaan zitten en ik zie de gehakte uien en de doormidden gesneden pita's, keurig bij elkaar op een schaal gelegd. Hij heeft echt zijn best gedaan.

Er staat iets te gebeuren.

Mijn borst knijpt samen, en ik ben bang dat ik een paniekaanval krijg. Dit heeft iets met mijn moeder te maken, en met de manier waarop ze ons plotseling is ontvallen. Dat moet haast wel.

Baba ziet de paniek in mijn ogen en schudt zijn hoofd. 'Nee, nee. Er is niets aan de hand. Ik wil het over jou hebben.'

Ik knipper met mijn ogen, maar mijn spieren ontspannen zich niet.

Baba haalt diep adem. 'Afgelopen jaar…' Hij sluit zijn ogen en zet zich schrap. Ik vraag me af of er ooit een tijd zal aanbreken waarin we niet meer het gevoel zullen hebben dat woorden ons tot op het bot uitputten. Hij probeert het nog een keer. 'Het afgelopen jaar is zwaar geweest. En ik… ik ben er niet voor je geweest. Maar telkens wanneer ik naar je kijk,

heb ik het gevoel dat je aan het wegkwijnen bent. Ik vond dat we een nieuw begin moesten maken.'

Ik kijk hem aan.

'Ik heb het met de ouders van Alexis gehad over de school waar zij op zit,' zegt hij in het Engels met zwaar accent, alsof hij er Arabisch van probeert te maken. 'Ze zeiden dat het een heel fijne school is. Daar krijg je een heel goede opleiding. En heb je meer kans om hier op een universiteit te worden aangenomen. Op de NYU.'

Ik kan het niet goed volgen. 'Baba, het schoolgeld voor de Braxton Academy is vijfendertigduizend dollar per jaar.'

Dat weet ik doordat ik het heb opgezocht nadat Alexis er zo lyrisch over deed. Toen ik zag hoe duur die school was, ging mijn hoop aan diggelen.

Hij wuift het weg. 'Ik heb genoeg gespaard.'

'Ik blijf op de school waar ik nu zit. Ik wil niet dat jij vijfendertigduizend dollar voor mij moet betalen.'

'Dat bepaal ik zelf wel,' zegt hij vastberaden in het Arabisch.

'Dus ik heb hierin niets te zeggen, ook al ben ik degene die naar die school zou moeten?' zeg ik vinnig, en meteen heb ik spijt van de toon die ik aansla. 'Sorry.'

Hij schudt zijn hoofd. 'Niet erg.' Hij masseert zijn neusbrug. 'Het moet soms meezitten in het leven, hè? En nu… nu je moeder…' Zijn kin trilt, en ik wend mijn blik af.

Ik kan het niet aan om baba te zien huilen. Dat hoort niet. Dat is een foutje in het weefsel van mijn werkelijkheid. Ik heb hem het afgelopen jaar ontelbaar vaak zien huilen, met tot gevolg dat ik mijn eigen tranen heb weggedrukt. Die plengde ik liever als ik alleen was, in mijn kussens, om de sequoia's op mijn muren te bewateren. Misschien heb ik alle kleuren wel weg gehuild.

Hij schraapt zijn keel. 'Nu je moeder… er niet meer is, en je zus getrouwd is, heb ik wat geld te besteden.'

Het voelt als een klap in mijn gezicht, en het brandt. Mijn moeder

wordt zo tot iets stoffelijks gereduceerd. Ze werd niet meer voor haar kanker behandeld, maar er was geld opzijgezet voor het geval het ooit terugkwam.

Nu zullen we dat nooit meer gebruiken.

'Het spaargeld voor de kanker was maar iets meer dan tienduizend dollar,' zeg ik.

'Dat is niet jouw probleem.' Er vonkt iets van leven op in zijn ogen. 'Je bent mijn dochter. Jij gaat je niet druk maken over geld. Oké?'

'Maar ik heb er nog steeds niets over te zeggen?' vraag ik droogjes.

'Nee.' Hij zucht. 'Ik dacht dat je blij zou zijn. Samen met Alexis.'

Dan zouden we voor het eerst sinds de basisschool op dezelfde school zitten.

De Braxton Academy.

Ik weet er niet veel over, behalve dan dat het een school voor rijke kinderen is. Op Alexis' Instagram zijn alle gezichten verschillende tinten wit, gehuld in Burberry en Chanel. Als ze tenminste niet hun schooluniform aanhebben, bestaande uit een grijze broek of rok, een witte blouse en een bijpassend grijs jasje.

Het uniform is niet wijd of lelijk in elkaar gezet, maar voor elke leerling op maat gemaakt. Zo'n soort school is de Braxton Academy dus.

'Je kunt er ook tekenles volgen. Dat heb ik opgezocht,' zegt baba, maar ik ga er niet op in en neem het deksel van de pan met shakriyeh.

Het ruikt niet zoals het rook toen mijn moeder het maakte. Maar het komt erbij in de buurt. Als ik dingen van haar zie die er toch niet helemaal zijn, alsof je in de mist kijkt, bezorgt dat me een speciaal soort pijn.

Baba is tevreden met mijn antwoord en trekt zich terug in zijn vertrouwde schulp.

En dan besef ik dat dit het langste gesprek is dat ik sinds een jaar met hem heb gevoerd.